

GOVORNI NASTOPI V OSEMLETKAH

Učni načrt za slovenščino navaja tudi *govore*. Mišljene so kratke pripovedi iz življenja in doživljanja učencev samih. Predavanja namreč ne smejo biti izključno vezana na predpisano obvezno čtivo, temveč si lahko vsak učenec, zlasti na višji stopnji, sam izbere poljubno témo. To sprožijo in žele včasih tudi učenci sami. Zakaj jim ne bi predavanj, ki izhajajo iz njihovega zanimanja in doživljanja, dovoljevali? Saj mora biti po načelih sodobne šole dijak v razredu kar najbolj sproščen, nikakor pa se ne sme počutiti utesnjenega zgolj na določene predpise, ki naj jih slepo izpolnjuje. Saj je stara šola prav v tem največ grešila, da je dijaka odrezala od življenja in ni dovoljevala, da bi vsakdanje življenje, polno zanimivosti, ki sicer doma pretresajo učenca duševnost, pljuskalo v šolo in jo motilo. Nova šola pa skuša šolo življenju kar najbolj približati, tako da bi šolska vzgoja življenje spremljala ali vsaj dijake nanj pripravila. Ravno pri slovenskem pouku je za živ in ploden stik z življenjem in doživljanjem učencev zunaj sivih sten obilo prilike ob govornih nastopih, posebej pri prosto izbranih témah. Tu nam učenec v krajši (petminutni) pripovedi lahko poroča o kakem doživljanju v šoli ali izven nje, v mestu ali na deželi, med poukom ali med počitnicami, iz sodobnosti ali iz preteklosti (iz otroških let), o doživetju v družinskem, javnem, športnem in zabavnem življenju, pri kmečkem delu, v obrtniški delavnici ali v industrijskem obratu, s sprehodov, izletov in taborjenj, z odrskih predstav, iz lepih knjig in filmov. Tu zveš lahko zanimiv, napet, veder ali pretresljiv dogodek, ki mu je bil učenec priča, in njegovo sodbo o njem. Tudi tak nastop ocenimo in naj bi ga ocenili pri vsakem dijaku vsaj enkrat v polletju, četudi je vaja v svobodnem govorništvu, ker si je témó učenec sam izbral ali pa mu jo je dalo neposredno doživetje, ki ga želi sporočiti tudi razredu. Tako učenec nastopi kot govornik in zaradi mikavne vsebine zajame ves razred. V vsakem razredu so seveda ob navdušenih govornikih tudi učenci, ki jih moramo k temu šele pritegniti in jih včasih skoraj siliti. Različna je mera sramežljivosti, obzirnosti in odgovornosti, ki jo čutijo pri tem. Potrebna pa je tudi razpoloženost, ker gre za čustvene in miselne poudarke ter za živahen zunanji nastop. Ob začetku leta napovemo te obvezne pripovedi za vsakogar, potem pa naj se učenci sami priglašajo po razpoloženju in doživljanju. Govoru seveda sledi kritika in pogovor o vsebini in jeziku. Medsebojen stik med učenci in povezava med učiteljem in učencem ob takih nastopih sta samo koristna. Za (petminutne) pripovedi se učenci ne pripravljajo mnogo, pač pa za daljše referate ali govore, ki so jim sami izbrali téme. Tu dopuščamo, da si zapišejo nekaj miselnih točk in se med nastopom včasih nanje ozro, da teče govor nemoteno, kolikor mogoče brez stokanja in zatikanja. V današnjem času nasploh in v naši družbeni ureditvi še posebej se mora vsakdo bolj ali manj udeleževati javnega, strokovnega, kulturnega in političnega življenja. Zato je ena najpomembnejših nalog obvezne osemletke, da mlade ljudi navaja k samostojnemu in uglajenemu nastopanju ter lepemu in smiselnemu izražanju.

Etbin Bojc

POLHARSKO IMENOSLOVJE

Pólšja lov ali *lov na pólhe* ni le slovenska narodopisna posebnost, temveč važna znamenitost iz socialne zgodovine in zgodovine prava. Kostanjeviška, pleterska, kočevska, soteška in gotovo še katera druga gosposčina s prostranimi bukovimi in hrastovimi gozdovi so imele na svojih tleh organizirane *pólharske skupnosti* ali *pólharščine*, ki glede svojega ustroja zelo spominjajo na skupnosti podložnih vinogradnikov po gorskem pravu, ki sô se imenovala sgorščine. Polharska gosposčina je izkoriščala svoj regal pólšjega lova zelo dobičkonosno, tako da je razdelila svoje gozdove na lovišča ali okrožja, lovišča pa na polharske odseke, ki jih je spomladi, v Kostanjevici na primer v torek po binkošti, dajala v eno- ali večletni zakup. Zakupnik polharskega odseka se je imenoval *pólhar -ja m.* V grajski pisarni so ga vpisali v poseben pólharski vpisnik.

Svoji gosposčini je dajal polhar polharíno v kožicah ali pa v živih polhih. Imenovali so jo *polšnina -e ž.* Ta davščina v naravi je znašala največkrat desetino ostvarjenega pólšjega ulovka, včasih pa — tako nekaj časa v kostanjeviški gosposčini — pet živih polhov od polharskega odseka. V virih omenjajo polšnino najraje skupaj z žirovino. Zelo sta bili cenjeni *pólhova mast* in *pólšja kožica*. Se dandanes sodi h kranjski ljudski noši kučma, narejena iz ustrojenih pólšjih kožic, *pól-*